

РОЗДІЛ 8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ МОДЕЛЕЙ І МЕТОДІВ В АНАЛІЗІ ТА АУДИТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ

WORLD EXPERIENCE OF ACCOUNTING AND REPORTING DEVELOPMENT AS AN ISSUE OF PROVIDING FORMATION FOR THE COMPLEX MODELS AND METHODS TO ANALYZE AND AUDIT OF THE ENTITIES'S ACTIVITY IN FINANCIAL-CREDIT AND BUDGETARY SPHERE

У статті визначено, що міжнародний досвід побудови облікових механізмів та постановки завдань бухгалтерського й управлінського обліку в сучасних умовах господарювання установ, незалежно від форми власності та організаційно-правової структури, детально розглядається та активно аналізується експертами з метою його синтезу з елементами діючої методики формування національної облікової системи. Обґрунтовано, що даний підхід дозволяє шляхом ідентифікації аналогічних параметрів і критеріїв функціонування існуючих облікових моделей світових і національної економік, формалізації комплексу внутрішніх проблем та виявлення факторів розвитку виявити й імплементувати ті звітні методики й технології, які виконуватимуть роль потужного багатопрофільного інформаційно-аналітичного забезпечення інтегрованої системи управління і прогнозування показників діяльності суб'єктів господарювання фінансово-кредитної та бюджетної сфери.

Ключові слова: облік, звітність, фінансово-кредитні установи, бюджетні установи, моделі і методи в аналізі та аудиті, система управління, світовий досвід.

В статье определено, что международный опыт построения учетных механизмов и постановки задач бухгалтерского и управленческого учета в современных условиях хозяйствования учреждений, независимо от формы собственности и организационно-правовой структуры, подробно рассматривается и активно анализируется экспертами с целью его синтеза с элементами действующей методикой формирования национальной учетной системы. Обосновано, что данный подход позволяет путем идентификации аналогичных параметров и критериев функционирования существующих

учетных моделей мировых и национальной экономик, формализации комплекса внутренних проблем и выявления факторов развития выделить и имплементировать те методики и технологии учета, которые будут выполнять роль многопрофильного информационно-аналитического обеспечения интегрированной системы управления и прогнозирования показателей деятельности субъектов хозяйствования финансово-кредитной и бюджетной сферы.

Ключевые слова: учет, отчетность, финансово-кредитные учреждения, бюджетные учреждения, модели и методы в анализе и аудит, система управления, мировой опыт.

In this article it was determined that the international experience in construction of accounting mechanisms and setting goals of accounting and management in modern conditions of managing institutions, with regardless of ownership or organizational and legal structure, is been discussed in detail and actively analyzed by experts with an aim to its synthesis with elements of the current methodology of national accounting system formation. It was proved that this approach made it possible to identify and implement those methods and accounting technologies that will serve as a role of a powerful information and analytical support of the integrated management system and forecasting performance of business entities financial-credit and budgetary sphere. It could be realised by identifying similar parameters and criteria for the operation of the existing accounting models of the world's and national's economies, by formalization of complex internal problems and determination the factors of development.

Key words: accounting, reporting, financial and credit institutions, public institutions, models and methods in the analysis and audit, management system, international experie.

УДК 657:338.2

Колесніченко А.С.

асистент кафедри економічного аналізу та обліку

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Постановка проблеми. В умовах подальшого розвитку інституціональної парадигми світової економіки, гармонізації міжнародних облікових підходів у галузі управління на фоні процесів глобалізації та світової економічної інтеграції пріоритетним постає питання щодо побудови дієвого інформаційно-аналітичного забезпечення національної системи управління державними фінансами та комерційним сектором на основі загальновідомих інструментів, технологій, методик і

моделей обробки, формалізації та стандартизації економічної інформації.

Фінансово-економічні інтереси користувачів інформації про діяльність конкретних кредитних, банківських установ, інших комерційних підприємств, органів державного сектору економіки визначають показники звітності, що накопичуються на різних рівнях і ланках процесу управління. Так на рівні держави зростає значущість інформації про активи та зобов'язання органів державного

сектора, серед яких: державний борг, його структура, терміни погашення тощо; на рівні міністерств і відомств – дані про активи і зобов'язання в цілому по країні і по окремих галузях економіки. Постачальники, покупці та інвестори зацікавлені у надійності й перспективності ділових зв'язків з суб'єктами господарювання державного сектора економіки, а виборці, платники податків і суспільство очікують на правдивість і реальність даних щодо виконання державного бюджету та ефективності використання бюджетних коштів [18, с. 39].

Підвищення ролі держави в управлінні економікою і соціальним розвитком, необхідність отримання відкритості і достовірної інформації щодо впровадження державної політики і потреб користувачів на відповідному рівні державного управління, а також сприяння розбудові конкурентного середовища у фінансово-кредитному секторі виступають передумовами побудови дієвої системи бухгалтерського обліку та аудиту, формування звітного механізму для цілей удосконалення існуючих моделей і методів в аналізі та аудиті, а також технологій прийняття управлінських рішень установами комерційної і некомерційної природи та підвищення точності прогнозних операцій. У цьому контексті актуалізується питання аналізу світового досвіду системи організації обліку та складання звітності з метою ідентифікації проблем у цій галузі та оцінки можливості імплементації конкретних шляхів їх вирішення у національній економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Детальне вивчення питань реалізації облікового процесу у фінансово-кредитній сфері, формування концептуальних засад упорядкування інформаційно-аналітичного забезпечення відтворили у своїх працях такі вчені-економісти: Л.М. Кіндрацька [7], О.Г. Коренева [8], С.М. Міщенко [11], Г.І. Спак [16] та інші. Значних результатів у напрямі удосконалення облікових механізмів функціонування державного сектору економіки, аналізі деяких аспектів формування обліково-аналітичного забезпечення бюджетної установи досягли: Н.В. Артеменко [2-4; 12], Ю.А. Верига [6], С.В. Свірко [13-14], Г.А. Созарукова [15] та інші науковці. Окремі погляди й підходи до проведення аналізу й аудиту фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання на підґрунті даних звітної інформації, зокрема, з урахуванням впливу міжнародних тенденцій, висвітлено у роботах: О.М. Бондаренка [12], О.І. Линник [2; 12], Н.Ю. Мардус [9-10], Т.Ю. Чайки [5; 17], І.Ю. Чумакі [18], В.Г. Ширококов [19] та ін. Враховуючи істотний внесок у розширенні спектру теоретичних розробок і розв'язанні прикладних завдань, слід зазначити, що залишається ряд проблем, у повній мірі не висвітлених науковцями у своїх дослідженнях. Зокрема, не до кінця проаналізовано організаційно-методичні аспекти реалізації

облікових процедур і складання звітності як одного з ключових факторів забезпечення ефективного використання моделей і методів в аналізі та аудиті суб'єктів господарювання, а також нечітко обґрунтовано роль і узагальнено світовий досвід у вирішенні перелічених питань.

Мета статті полягає в аналізі міжнародного досвіду використання теорії, методології й організації обліку та формування звітності у вирішенні управлінських завдань керівного апарату суб'єкта господарювання, незалежно від його форми власності та організаційно-правової структури; в обґрунтуванні значущості й розробці методичного підходу до використання світового досвіду побудови облікового процесу та складання звітності як інформаційно-аналітичного забезпечення вибору моделей і методів в аналізі та аудиті для прийняття управлінських рішень установами бюджетної і фінансово-кредитної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Протягом останніх ста років у межах еволюції вітчизняної моделі бухгалтерського обліку та апробації її у практичну площину більшістю науковців [14, с. 33] виділено чотири рівнозначні складові:

- бухгалтерський облік на підприємствах, організаціях та установах;
- бухгалтерський облік у банківських установах;
- бухгалтерський облік виконання бюджетів;
- бухгалтерський облік виконання кошторисів.

Перші дві позиції характеризуються більш динамічним розвитком, що обумовлено стійкими історичними традиціями формування облікової системи, тенденціями і перспективами розвитку обліку. Останні, виступаючи у значній мірі автономними, відповідно до свого провідного функціонального призначення сукупно утворюють комплекс бюджетного обліку, який покликаний забезпечити побудову інформаційно-аналітичної основи виконання кошторисів бюджетних установ, а також державного і місцевих бюджетів країни.

Особливе значення в сучасних умовах господарювання має прозорість діяльності всіх учасників ринку, незалежно від організаційно-функціональної структури та форми власності. Перш за все це стосується кредитних організацій як творців архітектури грошово-фінансової системи з відповідними інститутами та відносинами. Дана вимога досягається завдяки максимізації ступеня повноти відтворення у звітній документації та глибини володіння керівним апаратом інформацією щодо величини та динаміки фінансових, матеріально-технічних, економіко-організаційних та інших показників функціонування [14, с. 33].

У 1974 р. у зв'язку зі зростаючою інтернаціоналізацією діяльності кредитно-фінансових установ, необхідністю забезпечення стабільності всієї світової банківської системи, які вимагають коорди-

нації дій національних наглядових органів, було створено міжнародний інститут, який отримав назву – Базельський Комітет з питань банківського нагляду (Basel Committee on Banking Supervision) при Банку міжнародних розрахунків («Committee on Banking Supervision of the Bank for international Settlements»). Комітет засновано в м. Базель центральними банками та органами нагляду держав G10. Основне завдання цього інституту полягає у впровадженні високих та єдиних стандартів у сфері банківського регулювання та нагляду. З цією метою Комітет випускає директиви та рекомендації для органів нагляду держав-членів. Метою Комітету виступає створення міжнародної системи всеосяжного банківського нагляду на основі розвитку співробітництва в розробці банківських нормативів і створення єдиних норм.

Сучасна українська законодавча база за своєю розвиненістю не досягла належного рівня опрацювання питань щодо обліку фінансових інструментів, як це зазначено у МСФЗ. Відставання за цими параметрами пов'язане не тільки з недоліками вітчизняної системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку, але й з нерозвиненістю національного фінансового ринку. У даний час використовується незначна частина фінансових інструментів, представлених на західних ринках, проте, поступовий розвиток фінансового ринку ускладнюють угоди з фінансовими інструментами. У зв'язку з цим зростають вимоги до якості їх обліку та відповідної інформації у фінансовій звітності.

Базис зародження та розвитку фінансової та іншої звітності фінансово-кредитних організацій ґрунтується на двох системоутворюючих елементах: великі приватні корпорації та розвинений фінансовий ринок. Великий приватний бізнес з'явився у країнах, які мали відповідні економічні і соціальні передумови для його створення. Це пояснюється тим фактом, що дрібний і середній сектори економіки не потребують приведення фінансової звітності до МСФЗ, органи управління в межах реалізації інституціональних й організаційних компетенцій у достатній мірі посиляються на сформовані принципи й основи функціонування механізму національної облікової моделі. Крім цього, ключовим фактором розвитку та еволюції фінансової звітності виступає можливість залучення інвестицій та міжнародний рух капіталу, що протягом ХХ ст. комплексно сприяло формуванню активного фінансового ринку.

Одним із найбільш вагомим бар'єрів розвитку обліково-аналітичного інструментарію та системи аудиторського нагляду виступає відсутність надання повної, перевіреної та прозорої інформації користувачам фінансової звітності про такі проблеми, як: розбіжність динаміки пасивів і активів банків; наявність незабезпечених цінних паперів та іншої інформації про фінансові ризики [1, с. 456].

Світова фінансова криза 2008-2009 рр. призвела до розширення кола проблем у напрямі підготовки фінансової звітності фінансово-кредитних організацій за МСФЗ і обумовила формування додаткових вимог до розрахунку та оцінки фінансових і нефінансових показників їх діяльності. Так у банківській сфері оформлена нова система вимог до достатності капіталу і ліквідності, що отримала назву Базель III і схвалена «великою двадцяткою» на саміті в Сеулі у листопаді 2010 р. [1, с. 457].

Ефективність роботи банку як типового суб'єкту фінансово-економічного сектору залежить від різноманітних факторів, що впливають на його фінансову стійкість та структурну цілісність. Операції банків у значній мірі тяжіють до надвисокої ризикованості, що обумовлює необхідність надання їх клієнтам, інвесторам і контрагентам певних гарантій повернення вкладених у банки коштів. Це у свою чергу вимагає від управлінського апарату побудови адаптованої системи прогнозування, яка зможе, опираючись на економіко-математичні моделі, аналітичні процедури та механізми, стати дієвим інструментом стратегічного розвитку банківської установи.

Вивчення питань бухгалтерського обліку та формування звітності у фінансово-кредитній сфері, як окремого об'єкта наукового дослідження й комплексного апарату практичного забезпечення процесу управління, дозволяє розкрити природу інформації, яка генерується обліковою системою, у якій знаходять своє відображення фінансово-грошові потоки суб'єктів господарювання та держави в цілому. Отримані дані у розрізі всіх видів діяльності узагальнюються, групуються та упорядковуються у різних формах звітності з метою подальшого використання керівництвом банку та іншими категоріями користувачів для проведення аналітичних процедур, надання аудиторського висновку, прийняття обґрунтованих економічних рішень. Ідентифікація та систематизація облікових показників стає обліково-аналітичним підґрунтям для розрахунку операційних та перспективних показників діяльності, здійснення аудиту. Дані звітних реєстрів лягають в основу формалізації управлінського механізму шляхом побудови на їх базі прогнозних моделей та розробки методичного забезпечення процесу прийняття рішень (рис. 1).

Окремого підходу до використання обліково-аналітичного забезпечення і формування звітної інформації методика й економічного моделювання в аналізі та аудиті потребує сфера бюджетного господарювання.

Останні двадцять років продемонстрували відсутність збалансованості та фактичного додержання визначеного вектору розвитку внутрішньо системних процесів і перетворень у державному секторі, непропорційну динаміку їх змінності. Це виражалось у стагнації бюджетного обліку, роз-

початку у кінці ХХ ст., і одночасній трансформації бухгалтерського обліку, який зазнав кардинальних методологічних та методичних змін. Суттєвою компонентою прогресивних здвигов стало формування нової підсистеми бухгалтерського обліку в органах Державного казначейства України (нині – Державна казначейська служба України). Незважаючи на значні наслідки реформування бухгал-

терського бюджетного обліку, всі перетворення не змінили ґрунтовних методологічних положень, сформованих у попередній період. Такий дисбаланс у розвитку вказаних складових не сприяв удосконаленню системи бюджетного обліку.

Некомерційна природа бюджетних установ вимагає від них розробки та впровадження коректної системи бухгалтерського та податкового

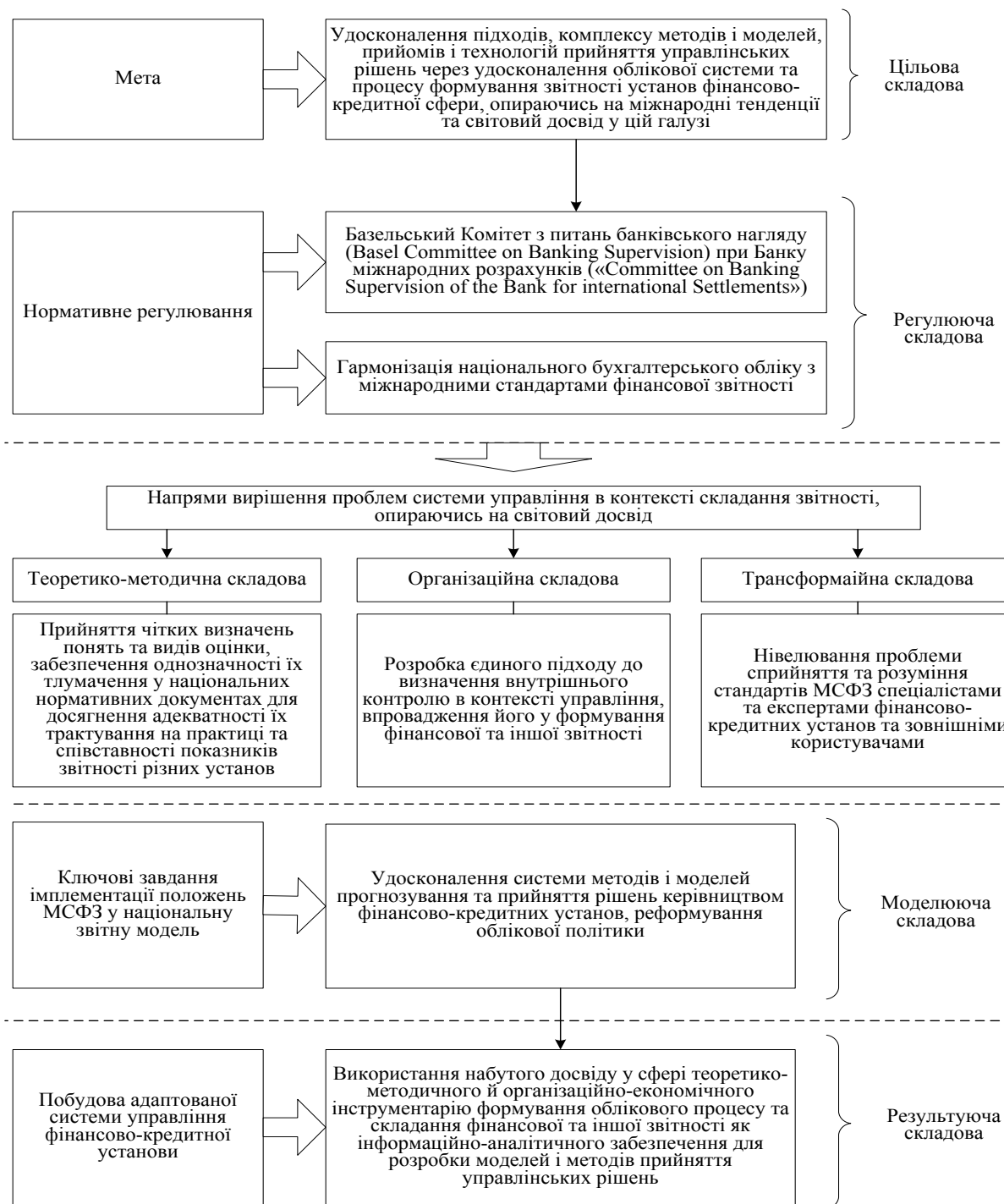

Рис. 1. Методичний підхід до використання світового досвіду формування облікового процесу та складання звітності як інформаційно-аналітичного забезпечення для розробки моделей і методів в аналізі та аудиті і прийнятті управлінських рішень фінансово-кредитними установами

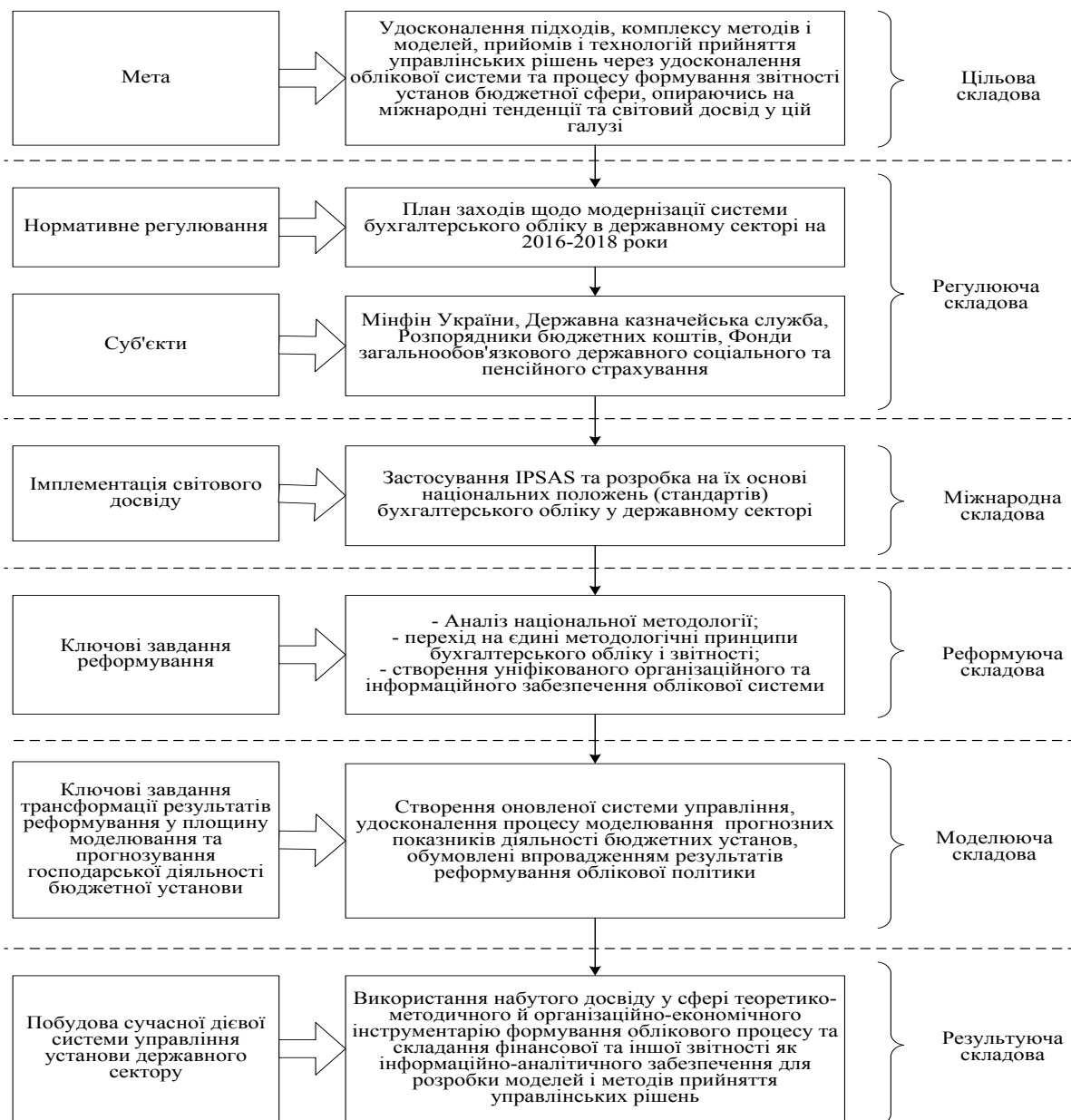
Примітка: складено автором на основі [1]

обліку, відсутність яких унеможлиблює функціонування таких структур в умовах дії ринкових законів економіки. Облік і звітність відіграють роль інструменту для відтворення фактів фінансово-господарської діяльності організації [15].

Ключовою специфічною відмінністю облікового процесу бюджетної установи від інших галузей виступає державне, або бюджетне фінансування, та суміжні функції державного контролю і регулювання. При цьому цікавим залишається досвід країн у напрямі наближення бухгалтерського обліку в комерційних і державних установах. Так бухгалтерський облік у бюджетних організаціях Франції було переведено на загальний план рахунків, який

з 1982 р. згідно з директивою Європейської комісії відповідає нормам МСФЗ. Такі заходи засвідчили, що Франція розпочала не лише здійснювати збір, розподіл і контроль за обігом державних фінансів, але й впроваджувати процес визначення й оцінки ступеня ефективності використання бюджетних коштів. Це сприяло поєднанню державою функцій контролера та раціонального власника [19, с. 38].

На основі проведеного аналізу автором було розроблено методичний підхід до використання світового досвіду формування облікового процесу та складання звітності як інформаційно-аналітичного забезпечення для розробки моделей і методів в аналізі та аудиті і прийнятті управлінських

Рис. 2. Методичний підхід до використання світового досвіду формування облікового процесу та складання звітності як інформаційно-аналітичного забезпечення для розробки моделей і методів в аналізі та аудиті і прийнятті управлінських рішень установами бюджетної сфери

Примітка: складено автором на основі [18]

рішень установами бюджетної сфери (рис. 2), який маючи свою структуру, змістовні складові й логіку побудови, покликаний удосконалити механізми та форми інформаційного й документарного оснащення облікової системи.

Висновки. Таким чином, у ході дослідження визначено, що міжнародний досвід побудови облікових механізмів та постановки завдань бухгалтерського й управлінського обліку в сучасних умовах господарювання установ, незалежно від форми власності та організаційно-правової структури, детально розглядається та активно аналізується експертами з метою його синтезу з елементами діючої методики формування національної облікової системи. Доведено, що даний підхід дозволяє шляхом ідентифікації аналогічних параметрів і критеріїв функціонування існуючих облікових моделей світових і національної економік, формалізації комплексу внутрішніх проблем та виявлення факторів розвитку виявити й імплементувати ті звітні методики й технології, які виконуватимуть роль потужного багатопрофільного інформаційно-аналітичного забезпечення інтегрованої системи управління і прогнозування показників діяльності суб'єктів господарювання фінансово-кредитної та бюджетної сфери. Розроблено методичний інструментарій до використання світового досвіду формування облікового процесу та складання звітності як інформаційно-аналітичного підґрунтя для розробки моделей і методів в аналізі й аудиті бюджетних і фінансово-кредитних установ, який сприятиме підвищенню ефективності, відповідно, державного сектору економіки та комерційного поля через застосування адаптованих підходів і процедур управління, удосконалення функцій аналізу, прогнозування та аудиту діяльності конкретних економічних агентів відповідно до специфіки їх функціонування.

Подальші дослідження доцільно проводити у напрямі більш детального розкриття організаційно-методичних особливостей побудови сучасної системи управління на базі обліково-аналітичного забезпечення керівного апарату суб'єкта господарювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Альтапова А. Ф. Проблемы формирования финансовой отчетности в наиболее рискованных областях учета кредитных организаций России [Текст] // Молодой ученый. – 2014. – № 4(63). – С. 456-458.
2. Артеменко Н. В. Облік доходів місцевих бюджетів: проблеми формування надходжень та шляхи їх вирішення [Текст] / Н. В. Артеменко, О. І. Линник // Глобальні і національні проблеми економіки : електронне фахове видання / Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського. – 2016. – Вип. 9. – С. 737-739.
3. Артеменко Н. В. Облік у бюджетних установах:

проблеми реформування та напрями їх вирішення [Текст] / Н.В. Артеменко // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ „ХПІ”. – 2015. – № 26(1135). – С. 106-110.

4. Артеменко Н. В. Удосконалення звітності бюджетних установ як елемента реформування бюджетного обліку [Текст] / Н.В. Артеменко // Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та менеджменту». (Львів, 25-26 вересня 2015 р.) / Громадська організація «Львівська економічна фундація». – Львів : ЛЕФ. – 2015. – С. 123-125.

5. Биканова Я. В. Система способів та прийомів аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства [Текст] / Я. В. Биканова, Т. Ю. Чайка // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум-2014" : тр. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 2-4 грудня 2014 р. – Харків : НТУ "ХПІ", 2014. – С. 80-84.

6. Верига Ю. А. Облік у бюджетних установах: навч. посіб. [Текст] / Ю. А. Верига, Т. В. Гладких, О. В. Артюх, Н. О. Кулявець, А. І. Мілька. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 592 с.

7. Кіндрацька Л. Бухгалтерський облік в управлінні банком [Текст] / Л. Кіндрацька // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 7. – С. 49-51.

8. Коренєва О. Г. Організація обліку в банку: навч. посіб. [Текст] / О.Г. Коренєва, О.В. Мірошниченко, Т.Г. Савченко. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 273 с.

9. Мардус Н. Ю. Особливості аудиту фінансової звітності підприємства [Текст] / Мардус Н. Ю., Селюков Д. Л. // III-й Міжвузівський молодіжний науково-практичний форум: «Наука і освіта – запорука розвитку економіки» / за ред. Є.М. Строкова – Харків, НТУ «ХПІ». – 2016. – 50 с. – С. 21-23.

10. Мардус Н. Ю. Питання інформаційного забезпечення обліку, аудиту і аналізу фінансових результатів [Текст] / Н. Ю. Мардус, А. О. Шкарлат // International Scientific Conference Formation of Modern Economic Area: Benefits, Risks, Implementation Mechanisms: Conference Proceedings, Part III, April 29, 2016. Tbilisi: SSOTU. 316. Sulkhani-Saba Orbeliani Teaching University, 2016. – С. 228-231.

11. Міщенко С. М. Облікова політика в системі управління банком: дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 / Міщенко Світлана Миколаївна. – К., 2004. – 276 с.

12. Линник О. І. Застосування міжнародного досвіду підготовки звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) [Текст] / О. І. Линник, Н. В. Артеменко, О. М. Бондаренко // Дослідження та оптимізація економічних процесів : кол. монографія [ред. О. В. Манойленко]. – Харків : НТУ "ХПІ", 2015. – Розд. 1. – С. 69-77.

13. Свірко С. В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах: навч. посібник. – Вид. 2-ге, без змін [Текст] / С. В. Свірко. – К.: КНЕУ, 2006. – 380 с.

14. Свірко С. В. Современные тенденции развития бюджетного учета в Украине [Текст] / С. В. Свірко // Бухгалтерський учт в бюджетних и

некоммерческих организациях. – 2014. – № 16. – С. 33-43.

15. Созарукова Г. А. Современный бухгалтерський учет в некоммерческой общественной организации [Электронный ресурс] / Г. А. Созарукова // Аудит и финансовый анализ – 2008. – № 5. – Режим доступа: <http://www.auditfin.com/fin/2008/5/G.Sozarukova/G.Sozarukova%20.pdf>. – Назва з титул. екрану.

16. Спьяк Г. І. Облікова політика в управлінні банком: організаційно-методичний аспект [Текст] / Г. І. Спьяк // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер. Економіка. – 2011. – Вип. 17. – С. 392-397.

17. Чайка Т. Ю. Адаптивне управління невизначеністю при прийнятті управлінських рішень [Текст] // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 283–288.

18. Чумакова І. Ю. Совершенствование бухгалтерського учета и аудита в секторе государственного управления Украины [Текст] / І. Ю. Чумакова // Бухгалтерський учет в бюджетных и некоммерческих организациях. – 2014. – № 21(357). – С. 39-44.

19. Ширококов, В. Г. Ретроспективний аналіз розвитку бюджетного учета во Франції и Росії [Текст] / В. Г. Ширококов, Е. Ю. Дьяченко // Бухгалтерський учет в бюджетных и некоммерческих организациях. – 2013. – № 20(332). – С. 37-44.

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У СИСТЕМІ ОБЛІКУ

FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY RISKS AND THEIR REPRESENTATION IN THE ACCOUNTING SYSTEM

У статті детально розглянуто класифікацію ризиків зовнішньоекономічної діяльності. Визначено переваги та недоліки існуючих класифікацій, на їх основі запропоновано упорядковану класифікацію ризиків зовнішньоекономічної діяльності в обліковій системі для забезпечення цільового управління ними. Встановлено перелік об'єктів бухгалтерського обліку, за якими виникають ризики, визначено умови і критерії відображення ризиків в обліку підприємства, проаналізовані методи оцінки ризиків.

Ключові слова: ризик, зовнішньоекономічна діяльність, класифікація, об'єкти обліку, оцінка, методи, принципи.

В статье подробно рассмотрена классификация рисков внешнеэкономической деятельности. Определены преимущества и недостатки существующих классификаций, на их основе предложены упорядоченную классификацию рисков внешнеэкономической деятельности в учетной системе для обеспечения целевого управления ими.

Установлен перечень объектов бухгалтерского учета, по которым возникают риски, определены условия и критерии отображения рисков в учете предприятия, проанализированы методы оценки рисков.

Ключевые слова: риск, внешнеэкономическая деятельность, классификация, объекты учета, оценка, методы, принципы.

The paper studies thoroughly the classification of foreign activity risks. The benefits and limitations of existing classifications have been defined. Based on that the authors own classification of the foreign activity risks has been offered with the purpose for accounting system to represent potential and actual consequences of the risk events. The list of business accounting objects involving risks have been specified, the terms and criteria of risks representation in the business accounting system have been defined, the methods of risks evaluation have been analyzed.
Key words: risk, foreign economic activity, classification, facilities accounting, evaluation methods, principles.

УДК 657.05:351.863

Рета М.В.

к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та обліку
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Постановка проблеми. У сучасних мінливих умовах економічного розвитку невизначеність і ризик стають невід'ємними частинами підприємницької діяльності, а їх ігнорування може призвести до суттєвих негативних наслідків. Особливої актуальності набувають питання ризику в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД), через жорсткі умов на ринку невизначеність стає тим фактором, який потребує застосування нових методів управління. Підвищення актуальності питань дослідження ризиків зовнішньоекономічної діяльності викликано рядом факторів: глобалізація ринків, розширення географії діяльності, зміна політичної ситуації і т. п. Це викликає затребуваність використання облікового інструментарію в управлінні зовнішньоекономічної діяльності підприємством,

побудови на її основі критеріїв та параметрів щодо визначення рівня ризиків та обґрунтування рішень для цільового управління ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз літературних джерел свідчить, що вітчизняними та зарубіжними науковцями приділяється увага дослідженню проблем оцінки, аналізу та відображення ризиків в обліковій системі. Наприклад, теорію ризику розглянуто у працях В.В. Вітлінського, О.Є. Кузьміна, О.Г. Мельника, Н.Ю. Подольчака, А.П. Міщенко, В.Д. Немцова, А. Чандлера, І. Ансоффа та інші. Класифікацію ризиків та об'єктів обліку ЗЕД наведено в роботах І.І. Каракоза, Ф.Ф. Бутинця, Л.В. Гнилицької, І.М. Вигівської, Ю.А. Кузьмінського, А. Свідерської, Б.І. Валуєва, А.С. Петрова, В.Г. Макарова, Г.І. Мой-